

Uitvoeringsagenda Erfgoed 2021-2022

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Toelichting op de activiteiten en prestaties	4
2.1	Bouwsteen 1: De Verhalen van Brabant.....	5
2.2	Bouwsteen 2: Monumenten	8
2.3	Bouwsteen 3: Erfgoed en ruimte	10
2.4	Bouwsteen 4: Basis op orde	12
2.5	Verkenningen ten behoeve van beleidskader 2030	14
2.6	Monitoring en onderzoek.....	14
3	Inzet menskracht en middelen	15
3.1	Capaciteit vanuit programma Vrije Tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	15
3.2	Inzet uitvoeringsorganisaties	15
3.3	Inzet middelen: Financiën 2021 en 2022	18
	Bijlage bij Uitvoeringsagenda: Overzichtstabel in relatie tot de begroting 2021 en 2022 ...	19

1 Inleiding

Op 26 maart 2021 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant het beleidskader erfgoed 2016-2020, *de (verbeeldings)kracht van erfgoed*, verlengd tot en met 2022. Daarmee is de continuïteit van het beleid gewaarborgd en wordt de uitvoering van het beleid verder vormgegeven.

Onze ambitie is dat over 50 jaar de geschiedenis van Brabant nog steeds kan worden doorgegeven aan de volgende generaties. Brabant moet er over 50 jaar zo uitzien dat we de historische verhalen ook kunnen vertellen. We richten ons daarom op duurzaam behoud door herbestemming of restauratie, op de bescherming van collecties, op de beleving van ons cultureel erfgoed en op de verhalen van Brabant.

Onze doelstellingen van het beleid zijn:

1. Het erfgoed fysiek en digitaal duurzaam behouden, ontwikkelen, benutten en ontsluiten.
2. De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant.
3. We werken samen met de samenleving, trekken op met andere overheden, ondernemers, eigenaren en burgers om onze doelen te realiseren. We reageren op kansen/initiatieven die zich van onderop voordoen. Erfgoed heeft vooral waarde als het wordt gezien in relatie tot zijn omgeving, zowel de fysieke omgeving als de mensen om het erfgoed heen.

In de uitvoering van het beleid continueren we onze uitgangspunten van restaureren en behouden, we blijven verhalen vertellen, we brengen cultuurhistorische kennis in bij de inrichting van ons landschap en houden onze basis op orde. En we handelen nog steeds vanuit de drie rollen richting geven, beweging stimuleren en mogelijk maken.

In de uitvoering leggen we conform het statenvoorstel van 26 maart 2021 wel andere accenten:

- Onze rol bij de verhaallijnen wijzigt van initiatiefnemer naar verbinder: wij zijn niet zelf meer de initiatiefnemer en trekker zijn, maar sluiten aan op initiatieven uit de samenleving (responsief) en helpen deze vanuit een verbindende rol verder. Vanuit de verbindende rol betekent dat dat we bv. netwerken van partijen mee samenbrengen, verbinding zoeken met andere interne beleidsdomeinen, onze uitvoeringsinstellingen erbij betrekken, etc.
- Per 1 januari 2020 is de erfgoedfabriek vanwege aflopen van incidentele financiële middelen en capaciteitsinzet, gestopt. Gruts, onderdeel van de erfgoedfabriek met betrekking tot jongeren, loopt daarmee ook af. We ronden de laatste projecten daarvan af. Het project “ErfgoedLab” krijgt geen vervolg omdat er onvoldoende resultaten zijn behaald.
- We sluiten pro-actiever aan bij ruimtelijke ontwikkelingen en koppelen erfgoed aan de opgaven van de Brabantse Omgevingsvisie namelijk het versterken van de omgevingskwaliteit, de Brabantse Energietransitie, Klimaatproof Brabant en het versterken van het vestigingsklimaat. We gaan daarbij, conform het uitgangspunt van het bestuursakkoord, nadrukkelijk op zoek naar een heldere provinciale rol. Daarbij zullen we ook kijken naar de rol van onze uitvoeringsorganisaties.
- We sturen op een toekomstbestendige inrichting van het erfgoedveld. Dat betekent dat we een verkenning uitvoering naar het erfgoedveld gericht op doeltreffendheid en doelmatigheid van de erfgoedinstellingen, gevolgd door een traject om tot optimalisatie van het veld te komen.

Deze accentverschuivingen zijn verwerkt in deze uitvoeringsagenda erfgoed 2021-2022. In deze uitvoeringsagenda geven we ook aan hoe en met welke financiële budgetten deze activiteiten in de jaren 2021 en 2022 worden uitgevoerd.

2 Toelichting op de activiteiten en prestaties

In dit hoofdstuk beschrijven we per bouwsteen van het beleid wat we willen bereiken in 2021 en 2022. Voor elk bouwsteen geven we aan wat de uitgangspunten zijn, wat we blijven doen en wat we anders doen. Daarna laten we in een tabel per onderwerp een korte beschrijving (wat/waarom) uit het beleidskader terugkomen en geven we inzicht in activiteiten en prestatie die we willen doen/bereiken in de komende 1,5 jaar.

2.1 Bouwsteen 1: De Verhalen van Brabant

Doel: De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant.

De verbeeldingskracht van erfgoed is uitgewerkt in 4 verhalen: Bestuurlijk Brabant, Bevochten Brabant, Innovatief Brabant en Religieus Brabant. Deze verhalen vertellen elk een aansprekend en inspirerend verhaal uit de Brabantse geschiedenis. Deze verhalen van Brabant houden we levend en daarmee bieden we kansen. We geven met de verhalen richting en benutten de beweging in de samenleving. Zo bieden we ons karakteristieke verleden een toekomst en zetten we in op een toekomst waarin de identiteit van Brabant versterkt en zichtbaar wordt. De verhaallijnen zijn hierbij de inspiratiebron.

Uitgangspunten

- Consolideren van de samenwerking en de ontwikkelde aanpak en blijven als partner mee doen.
- Provincie zet in op overkoepelende activiteiten. Is geen trekker meer, maar juist verbinder.
- Behoud beeldbepalende rijksmonumenten voor de verhalen van Brabant en als belangrijke bakens/ankerpunten in het Brabantse landschap (zie ook monumenten).
- De verhaallijnen zijn een belangrijke leverancier voor vrijetijdsbeleving.

Wat blijven we doen?

- We dragen de vier verhalen van Brabant uit. Online zijn de verhalen uitgewerkt via www.brabantserfgoed.nl door Erfgoed Brabant.
- Met de vier verhalen van Brabant geven we richting aan onze provinciale inzet. We investeren niet in erfgoed dat buiten onze focus valt.
- Vanuit de vier verhalen zoeken we naar verbindingen met andere provinciale beleidsdomeinen, zoals vrije tijd, cultuur en sport en het landschap, met onze onderwijs- en kennisinstellingen en onze basisinfrastructuur in het erfgoedveld.
- We spelen in op kansen die zich van onderop voordoen en haken aan op initiatieven uit de samenleving. We benutten energie van partners uit de samenleving als overheden, ondernemers en burgers.
- We maken erfgoed beter zichtbaar en stimuleren dat er meer Brabanders van kunnen genieten; bijvoorbeeld door het creëren van een aantal producten (kloosterproducten) en routes rond het verhaal (zoals wandelpad en LF-icoonfietsroute Zuiderwaterlinie en European Hiking Trail Liberation Route).

Wat gaan we anders doen?

- Voor Bevochten en Religieus Brabant: consolideren van de samenwerking en de ontwikkelde aanpak en als gelijkwaardige partner (meer op afstand) mee blijven doen. Dit geldt voor de Zuiderwaterlinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Tweede Wereldoorlog en het Brabants Kloosterleven. Onze rol wijzigt van trekker naar verbinder.
- Voor Bestuurlijk en Innovatief Brabant hanteren we een responsieve projectmatige aanpak waarbij we initiatieven vanuit de samenleving passend binnen deze verhaallijnen kunnen ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden.

Onderdeel	Wat/waarom	Prestaties
Bevochten Brabant	WO-II We hechten waarde aan het levend houden van de herinnering aan oorlog, het herdenken van slachtoffers van conflicten, het vieren van bevrijding en vrijheid en de instandhouding van vrede, democratie en rechtstaat.	<ul style="list-style-type: none"> • Borging van de samenwerking/de legacy van het Programma Brabant Remembers tbv WO-II. • Oriëntatie, samen met de Stichting Crossroads Brabant 40 45 op de periode na het programma Brabant Remembers 2017-2020 in aanloop naar toekomstige jubileumvieringen. De stichting stelt hiervoor in 2021 een meerjarenplan voor de periode 2021 t/m 2025 op, gericht op de 80-jarige herdenking. Besluitvorming verwacht na de zomer 2021. Hierbij betrekken we ook het nieuwe meerjarenbeleidsplan van het Bevrijdingsfestival Brabant, en het beleid van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds, alsmede de visiebrief over erfgoed uit de Tweede Wereldoorlog (Kamerstuk 32 820, nr. 321). • We onderzoeken in de komende periode, parallel aan de ontwikkeling van het integrale Kader Levendig Brabant of 'herdenken & herinneren' een structurele activiteit kan worden in onze begroting. Daarbij betrekken we ook de inzet die provinciale steunfuncties en/of marketingorganisatie hierbij al hebben.
	Zuiderwaterlinie De Zuiderwaterlinie Alliantie (15 gemeenten, 3 waterschappen en de provincie) wil de samenwerking die ze gestart zijn in 2016 ten aanzien van de Zuiderwaterlinie voortzetten voor de periode tot en met 2029 (conform Samenwerkingsovereenkomst, december 2018)	<ul style="list-style-type: none"> • Borging van de samenwerking, de legacy van het verhaal van de Zuiderwaterlinie. We komen meer op afstand, maar we blijven wel als gelijkwaardig partner meedoen. • Ambitiedocument voor de periode t/m 2029 is opgesteld met de partners in de Zuiderwaterlinie Alliantie, tevens een meerjarenprogramma t/m 2024 en een geactualiseerde Samenwerkingsovereenkomst; • Verkenning samen met de partners in de Zuiderwaterlinie Alliantie of uitbreiding van de Alliantie met geïnteresseerde partners over de provinciegrenzen mogelijk is. Voorwaarde is dat het nieuwe partnerschap ook inhoudelijk iets aan het verhaal van de Zuiderwaterlinie toevoegt; • Blijvend beschermen van het erfgoed van de Zuiderwaterlinie; dat wordt verankerd in onze provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) en de omgevingsverordening.
	Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) Vanaf het eind van de jaren '90 hebben het Rijk, de provincies en andere partners samengewerkt aan herstel, restauratie en herbestemming van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ten behoeve van het verkrijgen van de UNESCO werelderfgoedstatus.	<ul style="list-style-type: none"> • De Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt naar verwachting in de zomer 2021 werelderfgoed als uitbreiding van de Stelling van Amsterdam, samen zogenoemd 'de Hollandse Waterlinies'. • Het siteholderschap van Hollandse Waterlinies door vier provincies, waaronder Noord-Brabant, is ingevuld. • Blijvend beschermen van het erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie; NHW wordt verankerd in onze provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) en de omgevingsverordening. • Uitvoering in 2022 van een gebiedsanalyse met de partners in het Pact van Loevestein (gemeenten, provincies en betrokkenen bij het zuidelijke deel van de NHW) voor het Waterlinie-gebied ten zuiden van de Lek. De uitkomst daarvan vervangt de huidige Handboeken Kernkwaliteiten. De Gebiedsanalyse wordt t.z.t. geborgd via Omgevingsverordening en/of Cultuurhistorische waardenkaart;

Religieus Brabant	Kloosters Het kloosterleven en Brabant zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Uitdragen van het verhaal van het kloosterleven is van belang omdat de kloosterlingen een belangrijke invloed hebben gehad op o.a. het gebied van zorg en onderwijs. Het besef dat het kloosterleven een belangrijke invloed heeft gehad op de Brabantse samenleving willen we behouden.	<ul style="list-style-type: none"> • 2021 is een publieksjaar voor het Brabants Kloosterleven, gericht op een breed publiek. Een gezamenlijke campagne vraagt aandacht voor het verhaal en de activiteiten/projecten. Daarmee willen we het verhaal levend houden en draagvlak en participatie creëren ten behoeve van het voortbestaan van kloosters. • Realiseren nieuwe samenwerkingsvormen voor het kloosternetwerk en een verbreding van het kloosternetwerk met andere kloosterordes en nieuwe, ook niet religieuze, partijen, zodat voortbestaan in de toekomst is verzekerd. • Consolidatie tot een langdurige samenwerking tussen de netwerkpartners, die het eigenaarschap op zich nemen en het kloosterverhaal vertellen. Het religieuze verhaal behouden door een responsieve projectmatige aanpak, waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden.
	Vrijkomende Kerkgebouwen Door verlies van de religieuze functie verwachten we dat binnen 10 jaar ca. 50% van de ca. 500 kerkgebouwen in Brabant die nu nog in religieus gebruik zijn, aan de eredienst wordt onttrokken en een nieuwe bestemming vraagt.	<ul style="list-style-type: none"> • Borging van de samenwerking met partners, zowel op provinciaal niveau in het Platform Vrijkomende Kerkgebouwen Noord-Brabant, als landelijk in IPO-verband, in het Programma Toekomst Religieus Erfgoed. Doel van deze samenwerking is agenderen, signaleren, kennis overdragen en verbeteren van processen, en het betrekken van de gemeenschap (Faro). • Opnemen van de bovenlokale kernkwaliteiten van het Brabantse kerkenlandschap in een inspiratielaag op de Cultuurhistorische Waardenkaart.
Bestuurlijk Brabant	Bestuurlijk Brabant gaat over de wijze waarop de staat haar gezag uitoefent op het gebied dat we nu kennen als Noord-Brabant en haar inwoners. De focus bij Bestuurlijk Brabant ligt op het kastelen, landgoederen en buitenplaatsen. Het verhaal hoeft zich echter niet hiertoe te beperken; ook historische landschappen, het roerend- en immateriële erfgoed kunnen benut worden om het verhaal te vertellen.	<ul style="list-style-type: none"> • De lijst met landgoederen kastelen en buitenplaatsen herzien en vastleggen op de Cultuurhistorische Waardenkaart. • Focus leggen op het ruimtelijke aspect van landgoederen en de koppelen aan andere beleidsopgaven zoals klimaatadaptatie en natuurontwikkeling en vrijetijd. • Het verhaal behouden door een responsieve aanpak, waarbij we initiatieven uit de samenleving ondersteunen en versterken zoals bij het project Watermolenlandschappen voor Klimaatadaptatie- • We zetten de pilot Landgoederen en wateroverlast voort door samen met de landgoederen voorbeeldprojecten uit te voeren met betrekking tot waterberging en buffering in samenwerking met verdienmodellen. Daarbij wordt ook gekeken naar de toeristisch recreatieve functie van landgoederen en kastelen.
Innovatief Brabant	Innovatief Brabant is ontwikkeld rond innovaties in landbouw en industrie. We willen het verhaal van innovatief Brabant behouden en vertellen aan de hand van monumenten en in samenwerking met musea. We richten ons daarbij ook op de dynamiek van een gebouw met de omgeving, de gebiedsontwikkeling en de community (wensen van de bevolking, verbindingskracht van erfgoed).	<ul style="list-style-type: none"> • Het verhaal behouden door een responsieve aanpak, waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden. • Integrale projecten met andere beleidsdomeinen ondersteunen (bijvoorbeeld als vervolg op het project 'het Groene Maatpak' over ruilverkavelingslandschappen in Brabant).

2.2 Bouwsteen 2: Monumenten

Doel: Het erfgoed fysiek en digitaal duurzaam behouden, ontwikkelen, benutten en ontsluiten

Het Rijk, provincies en gemeenten hebben ieder hun eigen taak bij de zorg voor rijksmonumenten. De provincies zijn verantwoordelijk voor een specifiek onderdeel, namelijk de verdeling van subsidies voor het restaureren van de rijksmonumenten die geen woonhuis zijn. Wij richten ons daarbij op het behoud van rijksmonumentale gebouwen die passen binnen de verhaallijnen. Onder Monumentenzorg verstaan wij dat wij onroerende goederen in stand houden die vanwege hun cultuurhistorische waarde van algemeen belang zijn. We zetten daar diverse instrumenten voor in.

Uitgangspunten:

- Behoud van Rijksmonumenten is een taak van de provincie in samenwerking met de rijksdienst voor het cultureel erfgoed
- De herbestemming van rijksmonumenten die belangrijk zijn voor onze verhalen wordt vooral overgelaten aan de markt. Mogelijk kan de provincie in bijzondere situaties én alleen voor erfgoed dat beschermd is, en belangrijk voor onze verhaallijnen is, een rol spelen.
- Ondersteunen van concept/planontwikkeling t.b.v. herbestemming waar de samenleving het initiatief neemt, behoort tot de mogelijkheden.
- Verduurzamen, d.w.z. energiebesparende maatregelen toepassen bij monumenten, is nodig om te komen tot toekomstbestendige Rijksmonumenten

Wat blijven we doen?

- Inzet op behoud van archeologisch en gebouwd erfgoed dat past bij onze verhaallijnen door bij te dragen aan restauratie van Rijksmonumenten middels subsidieregeling om staat van onderhoud op peil te houden.
- Uitvoering monumentenmonitor door jaarlijks een update uit te voeren van 25% van de Brabantse Rijksmonumenten.
- Bijdragen aan restauratie van Rijksmonumenten middels subsidieregeling (met daarin rijks- en provinciale middelen) om staat van onderhoud op peil te houden, aan het onderhoud van molens door de molenregeling en aan instandhouding topmonumenten en Nationaal Monument Kamp Vught.
- Deelname aan planoverleg t.b.v. beoordeling restauratieplannen van rijksmonumenten in het buitengebied (wettelijke adviesbevoegdheid)
- Uitvoering geven aan het provinciale interbestuurlijk toezicht in het kader van de gemeentelijke monumentenzorg en archeologie op basis van de erfgoedwet en vanaf 2022 de omgevingswet.

Wat gaan we anders doen?

- De afgelopen jaren hebben we via de Erfgoedfabriek onze ambities op het gebied van de herbestemming van beeldbepalend erfgoed voor de verhalen gerealiseerd. Daar waar herbestemming nu nog aan de orde is, is dat aan de markt. In uitzonderlijke situaties kan de provincie in de toekomst alsnog een rol spelen. Indien sprake is van benodigde aanvullende financiering zullen we de dat voorleggen aan PS. We ronden de projecten van de erfgoedfabriek af.
- ErfgoedLab is gestopt. Nieuwe vorm om initiatieven te versterken of verder te brengen wordt onderzocht.
- We bieden kennis en instrumenten aan ten aanzien van verduurzamen van monumenten in samenwerking met uitvoeringsorganisaties.
- Matching van Rijksmiddelen wordt verlaagd. Dit werd in het verleden 1-op-1 gematcht met middelen uit onze reserve. Lopende deze bestuursperiode zullen deze middelen naar verwachting hiervoor onvoldoende zijn. We zullen bezien in hoeverre er mogelijkheden zijn om hiervoor eventueel bestuursakkoord middelen kunnen inzetten.

	Wat/waarom	Prestaties
Restauratie en onderhoud	Subsidieregelingen houdende regels omtrent subsidie ter behoud van cultureel erfgoed (Subsidieregeling cultureel erfgoed Noord-Brabant 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Het percentage rijksmonumenten in voldoende of goede staat in de provincie Noord-Brabant volgens onze jaarlijkse Monumentenmonitor op peil houden of verbeteren in vergelijking met de nulmeting van 2017 (81,3% of meer). • Zowel in 2021 als in 2022 zo'n 10-12 monumenten financieel steunen voor restauratie • In 2021 en 2022 respectievelijk 10 en 6 molens financieel steunen in onderhoud in aansluiting op Rijksregeling • Bijdragen aan instandhouding 4 topmonumenten te weten Sint Janskathedraal in Den Bosch, Grote Kerk in Breda, Markiezenhof in Bergen op Zoom en Kasteel Heeswijk in Heeswijk-Dinther, en aan Nationaal Monument Kamp Vught. • Actief betrokken bij grote restauraties en/of herbestemmingen via het planoverleg in samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
Herbestemming	Herbestemming van erfgoed draagt bij aan een verdere ontwikkeling van een gebouw en zijn betekenis voor de samenleving vandaag en in de toekomst. Het garandeert dat het erfgoed aan toekomstige generaties wordt doorgegeven. Erfgoedgebouwen opnieuw gebruiken, is duurzaam en tevens zinvol vanuit ruimtelijke argumenten.	<ul style="list-style-type: none"> • Zoveel mogelijk afronden van lopende projecten van erfgoedfabriek. • Eind 2021 afronding Gruts. • In specifieke gevallen –als cultuurhistorische waarden in het geding zijn of als het behoud van het erfgoed in gevaar is- maken we behoud van rijksmonumenten die van essentieel belang zijn voor onze verhaallijnen mee mogelijk door herbestemming. Invulling van deze rol is maatwerk. • In planoverleg (mede) beoordelen van planontwikkeling of conceptontwikkeling. • Handreiking voor splitsing van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen • Handreiking voor behoud cultuurhistorische waarde bij herinrichting landgoederen
Verduurzamen monumenten	Voor toekomstbestendige duurzame rijksmonumenten is het noodzakelijk om mee te gaan in de energietransitie, en tegelijkertijd aandacht te houden voor de monumentale waarden, en de bouwkundige en bouwfysische eigenschappen.	<ul style="list-style-type: none"> • Verduurzaming mee mogelijk maken door het aanbieden van instrumenten (zoals Energy Service Company (ESCO) en energiescan) aan rijksmonumenteigenaren voor het integreren van het duurzaamheidsaspect tijdens onderhoud, restauratie en herontwikkeling van monumenten. • Oprichten van een zelfstandig opererend loket samen met Energie (intern) en Monumentenwacht en Monumentenhuis) waar verschillende doelgroepen terecht kunnen met vragen over verduurzamen van monumenten.
Monumentenmonitor	Met de RCE en andere provincies is een landelijke monumentenmonitor tot stand gebracht, waarmee er een volledig dekkend beeld is van de staat van alle Nederlandse rijksmonumenten (exclusief woonhuizen) voor beleid, monitoring en onderlinge benchmarking.	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit over uitbreiding in de toekomst van de monumentenmonitor met een extra module archeologische rijksmonumenten en gegevens over energieverbruik van gebouwde monumenten. • Zowel in 2021 als in 2022 monitoren van de staat van onderhoud van 25% van de Brabantse rijksmonumenten.

2.3 Bouwsteen 3: Erfgoed en ruimte

Doel: De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant Hoe houden we het karakter van het Brabantse landschap zichtbaar? Met erfgoed en ruimte willen we vanuit cultuurhistorie bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen omdat het belangrijk is erfgoedwaarden van een gebied vanaf het begin mee te wegen in gebiedsontwikkelingen. Zo ontwikkelen we Brabant verder, met behoud van haar unieke kwaliteit, identiteit en karakter.

Uitgangspunten:

- Verbeteren/versterken van de omgevingskwaliteit
- Cultuurhistorisch landschap op waarde schatten en vastleggen
- Cultuurhistorische landschappen versterken bij gebiedsontwikkelingen
- Vanuit erfgoed bijdragen aan duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen

Wat blijven we doen?

- Erfgoed verankeren in omgevingsverordening.
- Waarde van cultuurhistorische landschappen vastleggen (update CHW).
- Toetsing ruimtelijke plannen.

Wat gaan we anders doen?

- Inbreng van kennis over en belang van cultuurhistorische waarden van een gebied vanaf het begin van een gebiedsontwikkeling. We doen dit niet voor alle gebieden, maar alleen voor die gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen of gebiedsontwikkelingen die een duidelijke relatie hebben met onze verhaallijnen. We sluiten daarbij aan bij o.a. onze provinciale programma's Water en Bodem. We hanteren daarbij zoveel mogelijk een integrale aanpak met andere programma's, zoals Brabants Groene Maatpak, watermolenlandschappen en landgoederen voor klimaatadaptatie.
- Inbreng van erfgoed-expertise in de provinciale omgevingsprogramma's o.a. door beweging te stimuleren en mee te investeren om erfgoed in te brengen in grote gebiedsontwikkelingen met maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, krimp of groei).
- Toevoegen van inspiratie- en informatielagen (als eerste voor Van Gogh en de Zuiderwaterlinie) aan de Cultuurhistorische Waardenkaart ten behoeve van initiatiefnemers van ruimtelijke plannen. Op langere termijn wordt dit uitgebreid met andere informatielagen (denk aan kerkenlandschap, kloosterleven etc.)
- Waar mogelijk haken we vanuit erfgoedbeleid aan bij versterken van het icoon Van Gogh in relatie tot Van Gogh Nationaal Park i.o.
- Kerkenlandschap als inspiratie voor ruimtelijk ontwerp.

	Wat/waarom	Prestaties
Omgevingsvisie, omgevingsverordening en Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)	De omgevingsvisie biedt kansen om vanuit het cultureel erfgoed opgaven uit andere sectoren met elkaar te verbinden. Erfgoed kan een brede drijvende kracht zijn. Het verhaal van het verleden en de fysieke overblijfselen hiervan, vormen de identiteit van een gebied. Daarbij draagt de historische gelaagdheid bij aan de aantrekkelijkheid van het landschap. De beschrijving van de kernkwaliteiten van cultuurhistorische gebieden is opgenomen in de cultuurhistorische waardenkaart.	<ul style="list-style-type: none"> • Verankeren van erfgoed in de omgevingsverordening en daarmee borgen dat bij ruimtelijke ontwikkelingen de cultuurhistorische waarden behouden blijven, worden versterkt en/of duurzaam ontwikkeld. • De beschrijving in de Cultuurhistorische waardenkaart is up-to-date. • Inspiratie-/informatielagen toevoegen aan de Cultuurhistorische Waardenkaart om initiatiefnemers van ruimtelijke plannen en toetsers van ruimtelijke plannen te informeren en inspireren over erfgoed en de potentie daarvan. Initiatiefnemers beschikken hiermee over een goed instrument om de cultuurhistorische waarden mee te nemen in de plannen die ze voorbereiden. • Beoordeling gemeentelijke omgevingsplannen t.b.v. de implementatie van de omgevingswet in relatie tot erfgoed. • De regioteams (omgevingstafels) beschikken voer de noodzakelijke erfgoed-expertise in het kader van de nieuwe omgevingsverordening.
Gebiedsontwikkeling en maatschappelijke opgaven	Bij inpassing van maatschappelijke opgaven in cultuurhistorisch landschap zoals energietransitie of klimaatadaptatie is het belangrijk om rekening te houden met het historische karakter van het landschap. .	<ul style="list-style-type: none"> • Beschermen, versterken of ontwikkelen van cultuurhistorische waarden van een gebied in geval van gebiedsontwikkelingen met maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, krimp of groei) door initiatieven te verbeteren of door mee te investeren. • Historische structuren of elementen zijn vertrekpunt voor een ruimtelijke opgave in cultuurhistorische landschappen. • Participatie in het tot stand komen van de erfgoeddeal met andere beleidsdomeinen en andere partners.

2.4 Bouwsteen 4: Basis op orde

Naast de inzet op verhalen, monumenten en landschap, houden we ook onze basis op orde. En waar mogelijk scherpen we onze inzet aan. Onder de basis verstaan we de basisinfrastructuur, de Archeologische Monumentenzorg, het beheer van (eigen) collecties en kennis.

Uitgangspunten

- Sturen op samenwerking:
- Provincie is een betrouwbare partner voor haar uitvoeringsorganisaties
- Wettelijke taken worden uitgevoerd.
- Structurele taken zijn structureel geborgd in de begroting.
- Collecties (digitaal) toegankelijk en mobiel
- Kennis levert een cultuurhistorische onderbouwing van ons beleid

Wat blijven we doen?

- Onze wettelijke taken en taken voortkomend uit bestuurlijke afspraken uitvoeren, te weten behoud, beheer en ontsluiting van roerende archeologische monumenten, erfgoededucatie, steunpunt monumenten & archeologie, restauratie rijksmonumenten, advisering in het kader van de erfgoedwet.
- Collecties beschermen en digitaliseren (Noordbrabants Museum, Brabant collectie, Provinciaal Depot Bodemvondsten en Brabant Cloud)
- Kennis borgen en ontsluiten vanuit Erfgoed Academie Brabant.

Wat gaan we anders doen?

- Sturen op een duurzame en toekomstbestendige inrichting (vernieuwing basis infrastructuur) van het erfgoedveld in aansluiting op erfgoedbeleid door:
  - Verkenning erfgoedveld gericht op doeltreffendheid en doelmatigheid van de erfgoedinstellingen. Gevolgd door een concretisering van de adviezen en de implementatie daarvan met het erfgoedveld.
  - Begroting op orde brengen:
  - Financieel voorsorteren op de nieuwe bestuursperiode waarin naar verwachting minder incidentele middelen beschikbaar zijn waarmee nu activiteiten van het erfgoedbeleid worden gefinancierd. Dat betekent dat vanaf 2023 alle structurele taken met structurele middelen moeten worden gefinancierd en waarbij een zekere mate van flexibiliteit in de financiering aanwezig blijft.

	Wat/waarom	Prestaties
Uitvoeringsorganisaties	De uitvoeringsorganisaties spelen een belangrijke rol bij het uitvoeren van de wettelijke taak van de overheid en het realiseren van onze provinciale ambities. Wij onderhouden een structurele subsidierelatie met deze organisaties.	<ul style="list-style-type: none"> • Een professionele ondersteuning van een breed basis-erfgoedveld dat professioneel, innovatief, in samenhang en efficiënt opereert. • Een duurzame en toekomstbestendige inrichting van de basisinfrastructuur voor het erfgoed op basis van de verkenning en in aansluiting op het provinciale beleid.

		<ul style="list-style-type: none"> • Vanaf 2023 zijn de structurele beschikbare middelen voor onze uitvoeringsorganisaties voldoende voor de taken die zij uitvoeren, we nemen onze uitvoeringsorganisaties serieus door hun bijdragen ook jaarlijks reëel te indexeren. • Werkzaamheden van de uitvoeringsorganisaties sluiten aan op beleidskader en uitvoeringsagenda. • Leerstoelen worden in principe niet verlengd vanaf 2022. Ze zullen in samenhang met andere kennisinstellingen zoals erfgoedacademie, RCE etc. worden gezien om te komen tot een andere relatie met kennisinstellingen die beter ondersteunend is aan het provinciale beleid.
Archeologische monumentenzorg	De archeologische monumentenzorg is een onderdeel van de monumentenzorg en is specifiek gericht op een zorgvuldige omgang met resten van menselijke geschiedenis in de bodem. De provincie draagt zorg voor behoud, beheer en ontsluiting van archeologisch erfgoed door gebiedsbescherming (in situ) of in het depot (ex situ).	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering van wettelijke taak als eigenaar decennium-proof maken door herbestemming boekbinderij van Abdij van Berne tot annex bewaarplaats. • Bestaande achterstanden zijn weggewerkt. • Doorontwikkeling van het ArcheoDepot ten behoeve van digitale ontsluiting in samenwerking met andere provincies, zodat aanlevering van vondsten efficiënter en sneller wordt gerealiseerd. • Inbreng expertise op het gebied van Archeologische Monumentenzorg in ruimtelijke ontwikkelingen als zowel bevoegd gezag als initiatiefnemer. • Afronden pilotproject grafheuvelcomplex 'De Paal'.
Behoud collecties	Tot de provinciale collecties behoren het Provinciaal Depot Bodemvondsten, een gedeelte van de collectie van het Noordbrabants Museum en de Brabant Collectie (foto's, films en geschriften). Deze collecties zijn toonaangevend in Brabant.	<ul style="list-style-type: none"> • De condities voor behoud en beheer van de collecties zijn op orde. • De Brabant Cloud is een belangrijk instrument om collecties te digitaliseren. Jaarlijkse toename van het aantal collectiestukken in de Brabant Cloud. • We verbinden de Brabant Cloud aan de inspiratielaag van de Cultuurhistorische Waardenkaart. • Collecties vormen een belangrijke basis voor verhalen van Brabant en van Brabanders (o.a. via BrabantsErfgoed.nl).
Kennis	Kennis over het behoud, (her)ontwikkelen en beleven van erfgoed is van groot belang. Het zorgt voor de ontwikkeling van historisch besef. En het geeft richting aan beleid, onze inzet en onze werkwijze.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis ontwikkelen en delen we met een netwerk van partners. Denk aan professionals, vrijwilligers, jongeren en burgers, en binnen en buiten het onderwijs • Kennis zetten we strategisch in vanuit de Erfgoed Brabant Academie. Erfgoed Brabant werkt daarbij in ieder geval samen met Monumentenhuis, Monumentenwacht. Ook andere belangrijke samenwerkingspartners worden hierbij betrokken zoals BOK, BHIC, Brabant Collectie, NRF, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. • Erfgoededucatie met betrekking tot onze verhaallijnen (zoals WO-II en Kloosterleven) blijft op de agenda. Partner hierin is o.a. Erfgoed Brabant in het kader van Cultuur met Kwaliteit.

2.5 Verkenningen ten behoeve van beleidskader 2030

Ten behoeve van de ontwikkeling van beleid voor de periode vanaf 2023 worden diverse verkenningen en evaluaties uitgevoerd. Belangrijke aandachtspunten in deze verkenningen zijn de rol van de provincie c.q. de eventuele aanscherping daarvan, en de vraag of het voor de provincie structurele activiteiten/inzet betreft die ook structureel gefinancierd moet worden.

<i>Erfgoed</i>	Input	Toelichting
Erfgoed veld	Verkenning erfgoedveld	Onderzoek door Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB). Opdracht is een verkenning van het erfgoedveld gericht op de sturingsopvattingen van de provincie in het erfgoedveld. Oplevering voor de zomer 2021. Besluitvorming zal in de tweede helft van 2021 plaatsvinden. De keuzes die daarin gemaakt worden zijn ook afhankelijk van de keuzes die in Levendig Brabant 2023-2030 worden gemaakt. Beide dossiers zullen derhalve goed op elkaar moeten aansluiten.
Monumentenbeheer Brabant (MBB)	Verkenning scenario's t.b.v. aandeelhouderschap	Provincie wil strategie bepalen t.a.v. haar aandeelhouderschap in het MBB. Ook de andere aandeelhouders willen zicht krijgen op de meerwaarde van hun aandeelhouderschap. Provincie wenst daarom in overeenstemming met de andere aandeelhouders scenario's te laten uitwerken ten aanzien van de portefeuille van MBB met de bijhorende financiële consequenties. Opdrachtverlening zomer 2021, afronding eind 2021.
Levendig Brabant 2023-2030	Deelname aan participatietraject nieuwe kader	Participatietraject wordt uitgevoerd door het totale programma Cultuur, Sport en Erfgoed. Start na oordeelsvormende bespreking in Provinciale Staten na de zomer 2021.

2.6 Monitoring en onderzoek

	Activiteiten	Toelichting
Cultuur	Waarde van Cultuur	In opdracht van BrabantStad wordt de stand van zaken in beeld gebracht van het cultureel, sociaal en economisch kapitaal van de culturele sector. Dit is waardevolle input voor mate waarin beleidsdoelen worden bereikt.
Monumenten	Monumentenmonitor	Monitor naar de staat van onderhoud van rijksmonumenten in Brabant. Landelijke afspraak met OCW om deze monitor jaarlijks voor 25% te updaten. Alle provincies nemen deel.

3 Inzet menskracht en middelen

3.1 Capaciteit vanuit programma Vrije Tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Om de uitvoering van de hiervoor genoemde prestaties goed vorm te geven is binnen de provincie menskracht nodig. Er is 10,7 fte beschikbaar voor Erfgoed en 5,2 fte voor Archeologie.

Een deel van de uitvoering doen wij zelf en een ander deel van de uitvoering wordt extern belegd. Wij zijn partner in de netwerken rond de verhaallijnen, maar er kan tegelijkertijd een externe regisseur aan het werk zijn (bijvoorbeeld bij kloosterleven, zuiderwaterlinie). De restauratieregeling voeren we bijvoorbeeld zelf uit, maar de uitvoering van de molenregeling is bij het Monumentenhuis belegd.

Uitvoeringsorganisaties ondersteunen ons beleid. Zij richten zich op de verhalen (Erfgoed Brabant), op de monumenten (monumentenwacht), op ondersteuning van gemeenten (monumentenhuis), op collecties (Noordbrabants Museum en Brabant Collectie) en op vrijwilligers (Brabants Heem en Federatie Schuttersgilden).

Wij zorgen voor afstemming met IPO, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en gemeenten. We werken initiatieven mee op en maken initiatieven mee mogelijk. Verkennen en ontwikkelen samen met andere beleidsdomeinen integrale projecten (zoals watermolenlandschappen). We verankeren erfgoed in de Omgevingsvisie, voeren plantoetsing uit en participeren in omgevingstafels.

Ook hetgeen waarvan wij de uitvoering buitenshuis beleggen, vergt aansturing en afstemming. Wij zijn kortweg opdrachtgever, verbinder, onderzoeker, vraagbaak, gids, aanspreekpunt etc.

3.2 Inzet uitvoeringsorganisaties

In de uitvoering van het beleid worden wij ondersteund door een aantal uitvoerende partners met wie wij een structurele subsidierelatie hebben. Zij zijn een belangrijke basis voor draagvlak en verbinding met de samenleving. Zij ondersteunen met advies, met het ontsluiten van kennis en met een netwerk. Zo zorgen zij ervoor dat lokale instellingen en vrijwilligers meer kwaliteit en professionaliteit krijgen.

Hieronder wordt kort weergegeven welke werkzaamheden bij welke organisatie zijn neergelegd.

Erfgoed Brabant

Erfgoed Brabant is het kennis- en expertisecentrum voor erfgoed in Brabant. De ambities van de organisatie zijn vastgelegd in het meerjarenplan *Goud van Brabant*.

Taken:

- bevorderen van erfgoedbewustzijn onder een groot publiek,
- ondersteunen van erfgoedinstellingen en –werkers
- verbinden van erfgoednetwerken.

Erfgoed Brabant ontplooit daartoe activiteiten op het gebied van educatie, ondersteuning, onderzoek en digitalisering. Erfgoed Brabant stimuleert museumbezoek voor primair onderwijs (*museumschatjes*), ondersteunt erfgoeddeskundigen in het veld (*Erfgoedacademie*) en het begeleidt heemkundekringen. Daarnaast beheert en ontwikkelt de organisatie de website *Brabantserfgoed.nl* en de database *Brabant Cloud*. Onlangs is het platform *Erfgoedvrijwilliger.nl* opgericht, een project waarin Erfgoed Brabant samenwerkt met de erfgoedhuizen van Zuid-Holland en Gelderland.

Erfgoed Brabant ondersteunt de Provincie verder binnen het programma Crossroads, Het Kloosterproject en de Zuiderwaterlinie.

Tot slot organiseert Erfgoed Brabant regelmatige ontmoetingen om het Brabants erfgoed onder de aandacht te brengen (bijvoorbeeld *Café met de zachte G*)

Monumentenwacht

Stichting Monumentenwacht Noord-Brabant helpt monumenteigenaren bij het onderhouden van hun pand. Naast het beoordelen van de staat van onderhoud, voeren de monumentenwachters kleinschalig herstel- en onderhoudswerk uit en geven zij gerichte adviezen voor de korte en lange termijn. Deze werkzaamheden bevorderen regelmatig onderhoud waarmee de restauratiebehoefte laag blijft. Vanwege hun onafhankelijke positie adviseren zij ook de provincie en het Rijk bij de uitvoering van subsidieregelingen.

Monumentenhuus

Stichting Monumentenhuus Brabant is het provinciale Steunpunt Monumenten & Archeologie voor Brabantse gemeenten bij het uitvoeren van hun wettelijke taak op het gebied van monumentenzorg. In overeenstemming met de landelijke afspraken voert zij de volgende basistaken uit:

- het bieden van een aanspreekpunt en helpdesk voor gemeenten;
- het bieden van een platform en een afstemmingsoverleg tussen overheden (rijk – provincie – gemeenten) om de kwaliteit van de integrale monumentenzorg te verbeteren;
- deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van de monumentenzorg en archeologie in relatie tot de gemeentelijke uitvoeringspraktijk.

Verder heeft de provincie Noord-Brabant het steunpunt verzocht om gemeenten te activeren op onder meer het gebied van gebiedsgerichte monumentenzorg, de implementatie van de Omgevingswet en herbestemming van erfgoed.

Noordbrabants Museum

Het Noordbrabants Museum presenteert kunst, cultuur en geschiedenis van Noord-Brabant. In het voormalige gouvernementspaleis (in eigendom van de provincie) wordt het cultureel erfgoed van Brabant bewaard en tentoongesteld.

Het museum levert een bijdrage aan het culturele leven van Nederland met een diversiteit aan bijzondere tentoonstellingen met een (inter)nationale aantrekkingskracht.

In verband met een groeiend aantal bezoekers heeft het Noordbrabants Museum bouwkundige aanpassingen aan het museum voorgesteld aan de provincie als gebouweigenaar. Het betreft o.a. het verbeteren van de toegang van het museum en het beter op elkaar afstemmen van de bezoekersstromen. De plannen hiervoor en de mogelijke financiële consequenties worden momenteel onderzocht.

Stichting Beheer Museumkwartier

De provincie en de gemeente 's-Hertogenbosch hebben als gebouweigenaren stichting beheer Museumkwartier opgericht voor het beheer van het Museumkwartier, De Griffie en het provinciaal depot bodemvondsten in 's-Hertogenbosch. Vanaf 1 januari 2022 gaat het beheer van deze gebouwen intern over van programma Cultuur Sport en Erfgoed naar afdeling facilitaire dienst.

Brabants Heem

Stichting Brabants Heem is de koepel voor de Brabantse Heemkundekringen. Bij deze koepel zijn 124 Heemkundekringen aangesloten met meer dan 30.000 leden en is hiermee de grootste vrijwilligersorganisatie op het gebied van erfgoed in Brabant.

Belangrijkste activiteiten zijn:

Contacten tussen de lokale heemkundekringen bevorderen en een bijdrage leveren aan verbreding van de erfgoedbeoefening zoals immaterieel erfgoed, volkscultuur en erfgoedtoerisme.

Federatie Schuttersgilden

De Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden is de vrijwillige koepelorganisatie van de 220 Brabantse Schuttersgilden met als doel de gilden in stand te houden, de geest en de tradities te blijven ontwikkelen en het behoud van het Gildekarakter te waarborgen.

Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) Zuid

ROP is een samenwerking van de bouwsector, het ministerie van OCW en de provinciale overheden om de kwaliteit van het restauratievakgebied te waarborgen. Zij houdt zich onder andere bezig met het bevorderen van kwalitatieve opleidingen, leer-werkplekken in de restauratiesector en in- en doorstroom van restauratieleerlingen. ROP wordt uitgevoerd door Stichting Behoud Monumenten Brabant.

BrabantCollectie

De Brabant-Collectie is in 1837 in 's-Hertogenbosch opgezet door Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant en eigendom

van de provincie. Het onderwerp is voornamelijk het verleden van Noord-Brabant.

De Brabant-Collectie bestaat uit:

- Prenten, kaarten, handschriften, oude drukken, foto's en kranten (oude en bijzondere collecties).
- Boeken en tijdschriften (nieuwere collecties).

De Brabant-Collectie wordt sinds 1986, op basis van bruikleen beheerd door Tilburg University en ontsloten in de universiteitsbibliotheek.

3.3 Inzet middelen: Financiën 2021 en 2022

Onderstaand het overzicht van de inzet van middelen in 2021-2022 voor het realiseren van deze uitvoeringsagenda.

Onderdeel (bedragen in mln)	2021	2022	Toelichting
Verbeeldingskracht erfgoed/ 4 verhaallijnen	2,4	2,3 (+ 1 *)	Voor uitwerking van de verhaallijnen. Structurele middelen zijn voor NHW, ZWL en beweging stimuleren. Incidentele middelen zijn met name voor meerjarenprogramma Crossroads (t/m 2025) ten behoeve van de 80-jarige herdenking in 2024 en 2025.
Erfgoed en ruimte (waarvan inzet Rijksmiddelen)	1,0 (0,6)	1,0	Voor integrale gebiedsontwikkelingsprojecten, ontwikkelingen rond CHW, matching tbv erfgoeddeal, etc.
Herontwikkeling erfgoedcomplexen	1,7	1,9 (+ 3*)	T.b.v. afronding van projecten erfgoedfabriek, en voor projecten die (nog) in de verkenningsfase zijn. Onder andere in 2021: religieus centrum Oudenbosch en 2022: Abdij van Berne.
Instandhouding onroerend erfgoed (o.a. restauratieregeling) (waarvan inzet rijksmiddelen)	4,7 (2,3)	4,4 (2,3)	Tevens inzet op molenregeling, topmonumenten en kamp Vught.
Noordbrabants Museum**	4,4	4,4	Beheer en ontsluiten van de kunstcollectie waarmee de geschiedenis van Brabant zichtbaar wordt gemaakt.
Erfgoed Brabant	1,9	1,9	T.b.v. o.a. erfgoedbewustzijn van Brabanders, ondersteuning van erfgoedwerkers en voor erfgoednetwerken.
Monumentenwacht	1,1	1,1	Behoud van rijksmonumenten door inspecties en preventieve maatregelen
Beheer Brabant Collectie	0,7	0,7	Beheer en ontsluiten van onze collectie mbt geschiedenis van Brabant
Overige vaste subsidierelaties	0,3	0,3	Dit betreffen Monumentenhuis, Brabants Heem, Federatie Schuttersgilden en ROP Zuid.
Archeologie	0,6	0,3	T.b.v. beleidsuitvoering archeologie.
Werkbudget erfgoed	0,9	1,1	T.b.v. communicatie, onderzoeken, IPO, etc. en doorontwikkeling van instrumenten zoals museumschatjes, Brabant Cloud, erfgoedacademie etc.
Beheer en onderhoud Museumkwartier (netto kosten)	-	-	Inkomsten en uitgaven tbv het museumkwartier zijn budgettair neutraal (excl. afschrijvingslasten)
Totaal**	19,7	19,4	
Waarvan structureel budget	13,8	13,8	

* Deze middelen zijn nog niet geraamde, aanvullend beschikbare middelen en betreffen restant middelen vanuit investeringsagenda (Essentmiddelen)

** Een eventuele verbouwing van het Noordbrabants Museum is niet opgenomen in dit financieel overzicht omdat besluitvorming daarover nog moet plaatsvinden.

Ter uitvoering van de agenda wordt voor periode '21/'22 ad € 4,1 mln BA-middelen 20-23 ingezet (incl. dekking 1 fte).

Bijlage bij Uitvoeringsagenda: Overzichtstabel in relatie tot de begroting 2021 en 2022

Wat willen we bereiken? (doelstellingen)	Indicator	Wat gaan we daarvoor doen? (prestaties)
Het erfgoed fysiek en digitaal duurzaam behouden, ontwikkelen, benutten en ontsluiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Het percentage rijksmonumenten in matige of slechte staat in de provincie Noord-Brabant volgens onze jaarlijkse Monumentenmonitor niet hoger is dan het percentage van de 0-meting in 2017 (18,7%) • De CHW is up-to date 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks subsidieregeling voor restauratie openstellen • Verduurzamen monumenten; op zoek naar innovatieve methoden • Openstellen molenregeling • Gebruik CHW
De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant.	<ul style="list-style-type: none"> • Verhaallijnen worden uitgedragen • Inspiratie- en informatielagen zijn toegevoegd aan de CHW. 	<ul style="list-style-type: none"> • Initiatieven uit de samenleving die passen binnen de verhaallijnen faciliteren o.a. via Brabantserfgoed.nl en/of toeristische producten: fiets- en wandelroutes etc. • Erfgoed in aansprekende voorbeeldprojecten verbinden aan hoofdpogaven omgevingsvisie. • Proactieve participatie vanuit erfgoed aan ruimtelijke ontwikkelingen
We werken samen met de samenleving, trekken op met andere overheden, ondernemers, eigenaren en burgers.	<ul style="list-style-type: none"> • Netwerken van partijen die erfgoed beheren, ontwikkelen en ontsluiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met partners consolideren en borgen.
Basis op orde	<ul style="list-style-type: none"> • Meer efficiënte en effectieve samenwerking tussen de provinciale uitvoeringsorganisaties en het erfgoedveld. • Toename aantal collectiestukken in Brabant Cloud en organisaties die aangesloten zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning uitvoeringsorganisaties (2021) • Inrichting van erfgoedveld is doelmatig • Samenwerking in beheer en meer (digitaal) toegankelijk maken van collecties voor het publiek.